

Om „betingede straffedomme“.^{*)})

Blandt de afhandlinger, som ere fremkomne i anledning af det nylig afholdte 7. nordiske juristmøde, og blandt de æmner, som der vare til forhandling, har utvivlsomt det af Professor FRANCIS HAGERUP indledede æmne: »Om betingede straffedomme« vakt mest interesse, såvel hos mødets deltagere som hos andre. Og dette er da også ret naturligt! Der gives næppe blandt de spørgsmål, hvormed kriminalisterne for tiden beskæftige sig, noget, som har mere aktuel interesse, som vækker mere deltagelse og opmærksomhed end dette: Skal enhver, som bryder landets straffelov, straffes, når blot han ikke er utilregnelig? Gives der ikke tilfælde, hvor alt det foreligger, som er nødvendigt for at konstituere en forbrydelse, hvor det altså er lovligt at straffe, men hvor der alligevel ikke bør straffes? — Det langt overvejende antal kriminalister vil hertil utvivlsomt svare ja, og dette er formentlig også fuldt berettiget.

Også Professor HAGERUP besvarer i sin afhandling spørgsmålet med ja og henviser både ved det citat, som han har sat over sin afhandling^{**)}, og i sin udvikling til, at det er

*) Efterstående afhandling var i sine grundtræk bestemt til at komme frem under forhandlingerne ved det 7. Nordiske Juristmøde, men af forskellige grunde, herunder også den korte tid, måtte dette opgives.

**) »Die Strafe in der Hand des Staates ist ein zweischneidiges Schwert; bei verkehrtem Gebrauch kehrt sie ihre Spitze gegen ihn selbst.«
v. Ihering.

den herskende utilfredshed med de kortvarige fængselsstraffe og deres virkning, som har rejst spørgsmålet om og vakt så meget liv i den såkaldte betingede domfældelse. Og heri har Prof. HAGERUP ret: men grunden til, at dette har kunnet ske, må søges langt dybere, nemlig i erkendelsen af, at det er stemmende med retfærdigheden, at nogle handlinger, som ere foretagne under visse nærmere omstændigheder, ikke belægges med straf, skønt de ere forbrydelser, og at det ligeledes er retfærdigt, at de personer, som have begået disse handlinger, ikke henvises til ad benådningsvejen at få dommens virkninger ophævede, men at der i selve loven åbnes dem en mulighed for at blive fri for straf. Heri ligger formentlig hovedprincippet, medens den omstændighed, at straffen i de omhandlede tilfælde vilde medføre større ulemper for samfundet end straffrihed, kun er noget sekundært, så sandt som det jo almindelig anerkendes, at det ikke i alle tilfælde er på forhånd givet, at den kortvarige fængselsstraf virker skadelig på forbryderen og derved måske gør ham til en samfundsfjende, medens strafs undladelse vilde have gjort ham til en nyttig og i fremtiden lovtro borger.

Det er derfor heller ikke rigtigt, når Prof. HAGERUP udtaler, at når samfundet eftergiver straffen, så er det først og fremmest for samfundets egen skyld.

En pålagt straf har formentlig en dobbelt hensigt, idet den både skal være samfundets reaktion imod forbrydelsen, dets hævde af den almindelige retsbevidsthed og agtelsen for lovene, og tillige skal virke opdragende på forbryderen. Men i en eftergivelse af straffen eller, hvad jeg, som det vil fremgå af det følgende, anser for heldigere, en motiveret undladelse af at anvende straffemyndigheden kan der også ligge både en hævde af samfundsmagten og et opdragelsesmiddel, og når dette under visse givne forhold anses for tilstrækkeligt, bør det som det mildere foretrækkes, idet staten aldrig bør anvende strengere eller hårdere midler end nødvendigt i ethvert enkelt tilfælde.

Skønt de forskellige måder, på hvilke de »betingede

straffedomme« ere førte ud i livet i de forskellige lande, vistnok ere læserne af dette tidsskrift bekendte, skal jeg dog i al korthed erindre om dem her.

1. I Amerika har man fulgt den vej, at dommeren i de tilfælde, som han dertil finder egnede, kan undlade at afsige straffedom og isteden for sætte vedkommende under opsigt af probation-officer, en i dette øjemed specielt ansat (politi) embedsmand. Har forbryderen opført sig vel i den af dommeren bestemte tid, bortfalder al straf; i modsat fald dømmes han ikke blot for den begåede ny forbrydelse, men også for den ældre.

2. I England kan dommeren også undlade at afsige dom i visse sager, hvor forbryderen tiltales for første gang begået forbrydelse, som ikke kan belægges med højere straf end 2 års fængsel. Forbryderen afgiver i så fald en erklæring til retten om, at han indenfor en af dommeren bestemt tid, om forlanges, er rede til at møde og modtage dom, og at han imidlertid »vil holde fred, og opføre sig vel. Retten kan, om den så synes, forlange, at forbryderen skal stille sikkerhed, men han stilles ikke under politiopsigt. Ligeledes kan retten pålægge ham sagsomkostningerne helt eller delvis.

3. I Belgien er man gået en anden vej. Her er det bestemt, at når nogen dømmes til fængselsstraf, som ikke overstiger 6 måneder, kunne domstolene under visse nærmere angivne betingelser — hvorunder også den, at vedkommende forbryder ikke tidligere er dømt for nogen forbrydelse (crime ou délit, altså ikke politiforseelser — contravention) — efter at have afsagt den straffældende dom ved en motiveret kendelse bestemme, at straffens fuldbyrdelse skal udsættes en vis i kendelsen bestemt tid, der dog ikke må overstige 5 år. — Hvis vedkommende i det angivne tidsrum ikke dømmes for nogen ny forbrydelse, betragtes den tidligere dom som ikke fældet; i modsat fald kumuleres straffene for den ældre og den yngre forbrydelse.

Det er denne, af Belgien angivne, vej, som synes at

skulle følges i andre europæiske lande, idet de forslag til indførelse af den betingede straffedom, som have været eller ere fremme i Frankrig, Tyskland og Østrig, alle gå i den samme retning*). Også Professor HAGERUP tager i sin til juristmødet skrevne afhandling og i sin videre udvikling af denne ordet for at følge den samme vej, idet han specielt lægger vægt på, at der skal gå dom i sagen, og at det er dommeren, som efter dommens afsigelse dekretterer udsættelsen af straffens fuldbyrdelse, og da spørgsmålet, som foran bemærket, væsentlig har fået aktualitet ved den omstændighed, at man ønsker at komme bort fra de kortvarige fængselsstraffe, er det også ganske naturligt, at det kun er straffen eller straffuldbyrdelsen, som man har søgt at undgå, medens man iøvrigt ikke har villet røre ved retsforfølgningen. For mig står det imidlertid således, at der end ikke bør gå dom i sagen, og medens jeg iøvrigt i alt væsentlig er enig med Prof. HAGERUP, er jeg uenig med ham i dette punkt, som jo ganske vist også er et kardinalpunkt. Jeg beklager ikke at kende norsk og svensk ret så meget, at jeg tør udtale mig om dem, og jeg skal derfor indskrænke mig til at udvikle, hvorledes sagen efter min formening kunde ordnes heri Danmark.

Hvad angår politiforseelser, herunder indbefattet betleri og løsgængeri, men på den anden side ikke omfattende alle de forseelser, der påtales som offentlige politisager, og ikke heller synonymt med contraventions — da tiltræn-

*) Ifølge den ny italienske straffelov kan dommeren i tilfælde af første gang begået ringe forseelse afgøre sagen ved en advarsel, der ledsages af en sikkerhedsstillelse fra den skyldige, således at denne — eller hans kautionister — er pligtig til, om han inden en af dommeren fastsat tidsfrist atter forser sig, at betale en vis sum penge, foruden at han skal straffes for den ny forseelse. Kan han ikke selv stille eller få andre til at stille sikkerheden, må han udstå straffen.

Også i den ny portugisiske straffelov er det bestemt, at dommeren under visse omstændigheder kan afgøre sagen med en advarsel, således at den skyldige slipper for straf; men hvis han så atter forbryder sig, straffes han som recidivist.

ges der her i Danmark formentlig slet ikke nogen forandring, eller i ethvert fald kun en meget lille forandring. Ved lov af 11 febr. 1863 og tillæget til samme lov af 24 maj 1879 og ved lov af 4 febr. 1871 er der givet politidommerne henholdsvis i København og udenfor denne by ret til at afgøre sagerne ved »en advarsel«, dog at denne afgørelsesmåde i de sager, som ere anlagte ifølge amtmandens, vedkommende kommunale myndigheds eller en privat klagers begæring, ikke kan finde sted uden dens samtykke, der har begæret sagen anlagt. Ikke heller kan denne afgørelsesmåde anvendes, når indklagede erklærer sig derimod og forlanger dom i sagen, hvilken dom i så fald ikke må gå ud på en advarsel.

Ganske vist er den her omhandlede »advarsel« og »en betinget straffedom« ikke kongruente betegnelser for samme afgørelsesmåde. Der er jo den væsentlige forskel, at med »advarslen« er sagen endelig afgjort, og advarslen træder således istedenfor straf; ved »den betingede straffedom« er sagen ikke endelig afgjort, den hviler, og den kan eventuelt optages påny til straffens fuldbyrdelse. Imidlertid ligger der formentlig til grund for begge afgørelser det samme moment, hvilket i de danske love er udtrykt ved, »at dommeren — navnlig i tilfælde af første gang begået ringe forseelse — finder, at de oplyste omstændigheder afgive tilstrækkelig grund til ikke at gå videre end til en advarsel« o: sådanne undskyldende omstændigheder i det enkelte konkrete tilfælde, at retfærdighed kræver, at den skyldige slipper fri for den ellers i loven foreskrevne straf. Det er her, i forbigående bemærket, retfærdigheds- eller dog billighedshensyn, som virke befriende, og slet ikke hensynet til de kortvarige fængselstraffes uhensigtsmæssighed.

De fleste sager angående politiforseelser i København så vel som udenfor denne by anlægges efter politiets foranledning og begæring, og dommeren har altså også i de allerfleste tilfælde den ovenfor beskrevne rådighed over sagen; men faktisk har han den samme rådighed i så at sige alle

tilfælde, idet amtmanden og de kommunale myndigheder, ja som oftest også den private klager, når dommeren gør forestilling derom, næsten altid bifalde, at sagen afgøres med en advarsel. Det kunde imidlertid være rigtigt, hvis »den betingede straffedom« måtte blive indført for de egenlige forbrydelsers vedkommende, da også at berøve de kommunale myndigheder og den private klager den dem reserverede ret — hvorfor jeg ikke vil berøve også amtmanden retten, vil fremgå af det følgende. Derimod kan jeg ikke skønne, at det skulde være nødvendigt eller endog blot rigtigt at ombytte »advarslen« med »den betingede straffedom« eller at optage den i lovgivningen ved siden af advarslen for politiforseelsers vedkommende. —

Af de egenlige forbrydelser (délits, crimes) behandles efter dansk ret en del — herunder også i København, men ikke andensteds, alle lovovertrædelser, begåede af børn under 15 år, forsåvidt straffen ikke skønnes at måtte blive hensættelse i en strafanstalt — som offentlige politisager, og om disse forbrydelser gælder, hvad der lige nu er udviklet om politiforseelser.

En anden del påtales af det offentlige enten ex officio eller efter den fornærmedes begæring, og endelig påtales en del privat og under sager, anlagte af den fornærmede.

Det behøver formentlig ingen nærmere påvisning, at alle de kriminelle sager, som påtales af det offentlige, i her omhandlede henseende må behandles på samme måde, hvad enten påtalen er sket proprio motu eller først efter begæring; i så henseende ere vistnok alle enige. Forsåvidt dernæst Prof. HAGERUP i sit ovenfor cit. skrift mener, at der ikke heller bør gøres forskel på, om forbrydelsen følger privat eller af det offentlige, kan jeg i så henseende ikke være enig med ham.

Enhver forbrydelse, som er offentlig påtale undergivet, bør ordenligvis af det offentlige undersøges hurtigst muligt, og undersøgelsen bør derefter føres igennem, indtil alt, hvad der angår forbrydelsen eller står i forbindelse med den,

er enten fuldt oplyst eller dog så oplyst, som det under de foreliggende omstændigheder er muligt. Ifølge den nu gældende ret sender forhørsdommeren så en udskrift af forhøret til den påtalende myndighed (i København politidirektøren, udenfor København amtmanden) tillige med en indstilling, om der bør dekretes aktion eller ikke.

Denne ordning kan forblive bestående, dog med den ændring eller tilføjelse, at forhørsdommerens indstilling også skal kunne gå ud på, at påtalen på grund af de særegne omstændigheder ved forbrydelsen i det konkrete tilfælde i forbindelse med, at ikke samfundshensyn nødvendiggøre påtalen strax, kan opsættes i en vis, af dommeren foreslået, tid indenfor den af loven satte grænse.

Hvis den påtalende myndighed er enig med dommeren i den af ham således fremsatte indstilling, tilkendes gives det af dommeren den sigtede i et retsmøde og til retsprotokollen, at han, hvis han ikke selv ønsker dom strax — thi i så fald må sigtede have ret til at få sit forhold pådømt —, ikke vil blive sat under tiltale for den pågældende forbrydelse, når han ikke inden den af påtalemyndigheden fastsatte tid påny forser sig; men at han, hvis han forinden atter forbryder sig, må vente at blive tiltalt og dømt såvel for den af ham nu begåede, som for den af ham senere forøvede forbrydelse.

Hvis den påtalende myndighed derimod ikke er enig med forhørsdommeren om, at påtalen skal opsættes, vil den tilsidesætte hans indstilling i så henseende og enten beordre sigtede tiltalt strax eller også resolve, at der — i al fald foreløbig — ikke vil være videre at foretage. I første fald vil der så gå dom i sagen, og denne dom må, hvis den er fældende, ikke være »betinget«; dens virkninger må ordentligvis kun kunne hæves enten ved en appel eller ved en benådning efter de almindelige regler.

Der tillægges de ordinære påtalemyndigheder en almindelig beføjelse til, også uden dommerens indstilling derom, at resolve, at påtalen skal opsættes i en vis tid,

og det med forpligtelse for dommeren til at give den sigtede meddelelse om resolutionen på den ovenfor angivne højtidelige måde og med den der ommeldte virkning.

Er forbrydelsen privat påtale underkastet, og den fornærmede efter sagens slutning fastholder sin påstand om dom, vil der blive plads for en betinget domfældelse under de former og på den måde, som af Prof. HAGERUP fremhævet.

Det kunde se ud, som om der herved fremkom en anomali, idet t. ex. det tilfælde kunde indtræffe, at en mand, som har bedraget, men under sådanne særegne formildende omstændigheder, at forhørsdommeren indstiller og påtalemyndigheden bifalder, at påtalen skal opsættes, slet ikke bliver dømt for bedrageriet, medens han derimod dømmes, om end betinget, for at have injurieret den bedragne måske endog i mindre betydelig grad. Dette er imidlertid i virkeligheden ikke nogen anomali, idet loven ved at lade fornærmelsen være privat påtale underkastet har anerkendt, at, om der end i fornærmelsen foreligger også en strafbar krænkelse af retsordenen, så er dog i dette tilfælde krænkelsen af den private retssfære af overvejende interesse, og derfor har den fornærmede private her et krav på at se sagen pådømt; dette følger ligefrem af den rådighed over sagen, loven har givet den private ved at overlade påtalen til ham. Ved bedrageriet derimod er det samfundet, som er den hovedforurettede, og samfundet er da også den, som har at bestemme, hvor vidt dets interesse går. Samfundet må da også være berettiget til at lade påtalemyndigheden gennem forhørsdommerens mund udtale, at dets interesse anses varetaget ved den opsatte påtale, idet den trussel, som ligger i samme, formenes at være, i al fald indtil videre, en tilstrækkelig bævdelse af samfundets myndighed.

I så godt som alle de tilfælde, hvor det belgiske system — og Professor HAGERUP — vil anvende den betingede domfældelse, vil formentlig den opsatte påtale og den deri liggende advarsel og trussel virke ligeså kraftigt som en dom,

hvis fuldbyrdelse opsættes, og man vil ved at opsætte påtalen undgå det respektnedbrydende, som der formentlig er i at udtale en domfældelse og samtidig at tilføje, at dommen dog måske aldrig fuldbyrdes. Dommen har jo til alle tider netop haft sin betydning og styrke deri, at den er en endelig og exigibel afgørelse, det er derved at den rammer. En — endog blot under visse muligheder — ifølge sit eget indhold ikke exigibel dom er lig med sletningen dom, og modstanderne af det belgiske system have ikke uret, når de hævde, at folket ikke forstår de betingede straffedomme. De have også ret, når de heri søge et af deres ankepunkter — og måske et af de vægtigste — imod systemet. Derimod vil det formentlig, når »den opsatte påtale«, som jeg vilde kalde institutet, anvendes på en imod alle samfundsklasser lige og retfærdig måde, snart gå ind i folkets bevidsthed, at der gives handlinger, som ganske vist have alle en forbrydelses kendemærker, men som dog ere ledsagede af eller begåede under så mange undskyldende og formildende omstændigheder, at de, når ikke gerningsmanden selv senere giver anstød, ikke bør medføre nogen påtale og dom, og medborgerne ville da også snart glemme disse handlinger. Er der derimod gået dom over den sigtede, vil han, om fuldbyrdelsen af den ved dommen bestemte straf end opsættes in æternum, dog sikkert altid gå om som den dømte forbryder; thi ligesom der i lovgivningen til dommen er knyttet andre virkninger end selve straffen, således er det også i det almindelige ondømme mand og mand imellem selve dommen, der er det ærekrænkende, det, som rives den vedkommende i næsen, medens der lægges mindre mærke til, om straffen er udstået eller ikke. Dette er i alt fald tilfældet ved alle de mindre forbrydelser, som udsønes med bøder eller fængselsstraffe — og dem er det jo også nærmest, talen her drejer sig om, medens det omvendte måske nok er tilfældet med arbejdsstraffene og tildels også med vand og

brødstraffen, der af almuen i almindelighed betragtes som vanærende.

Ved den her foreslåede ordning undgås også den formentlig højst uheldige flytning af benådningsretten, som det belgiske system i virkeligheden fører med sig. Det er jo nemlig så, at der ikke kan være tale om benådning, før der foreligger en dom; lader man undersøgelsen eller sagen falde, før dom er afsagt, bliver det en abolition. Men både abolitionsretten og benådningsretten er her i Danmark og i de monarkiske stater overhovedet lagt i kronens hånd og udøves administrativt. Gauske vist er det nu en følge af vor tidsalders nivellerende tendenser, at mange vistnok gerne ville være med til at fratage kronen denne forret og lægge den andensteds hen, men benådningsretten har i al fald hidtil ligget så fjænt fra den dømmende myndigheds rettigheder, at det formentlig vilde være principstridigt og meget urigtigt at tilkæde dommeren enten denne rettighed eller en anden rettighed, som i den almindelige bevidsthed vilde blive sat i klasse med den. »En opsat påtale« vilde derimod aldrig blive opfattet som en benådning. —

Erkendes det, at staten ikke må bruge hårdere midler end nødvendigt i hvert enkelt tilfælde, og erkendes det fremdeles, at den opsatte påtale i reglen vil påvirke forbryderen i samme grad som den betingede straffedom, bør den førstnævnte foretrækkes også af den grund, at der derved spares forbryderen — og i tilfælde af hans uformuenhed det offentlige — en mængde omkostninger. Er påtalen opsat, og forsøger den sigtede sig derefter, vil han, som retfærdigt er, komme til at udrede disse omkostninger, for så vidt han da kan; men holder han sig ærlig og vel, vil det være stemmende i al fald med billighed, at de ikke påbyrdes ham.

Fremdeles taler hensynet til sagens hurtige afgørelse for den her fremsatte anskuelse. Ligesom der nemlig ikke er tvivl om, at samfundet ordenligvis har krav på, at for-

brydelsen opdages, påtales og straffes hurtigst muligt efter, at den er begået, og ligesom den straf i reglen virker bedst, som kommer hurtigst*), således har også forbryderen et krav på, at hans skæbne afgøres hurtigt, og der er ikke tvivl om, at den opsatte påtale, således som den her er foreslået, er den ordning, som hurtigst bringer en afgørelse.

Der vilde kunne indvendes, og der er også imod det amerikanske og det engelske system — med hvilken den her foreslåede ordning har mest lighed — blevet indvendt, at det kan volde store praktiske vanskeligheder, at en forbrydelse først skal pådømmes måske flere år efter, at den er begået og den dertil hørende undersøgelse foretaget og sluttet. Denne indvending vil måske også have nogen betydning i stater med mundtlig retspleje, skønt ulæmperne også her formentlig måtte kunne undgås; men i stater som Danmark, hvor den regel gælder, at alt, quod non est in actis, non est in mundo, og hvor derfor ethvert moment, som kan få betydning med hensyn til forbrydelsens pådømmelse, må antages at være nedskrevet, kan denne indvending ikke med rette fremsættes. Her vil det som regel ikke heller være uheldigt, at sagen muligvis bliver pådømt af en anden dommer end forhørsdommeren, så at der altså heller ikke fra denne omstændighed med rette vil kunne hentes nogen indvending imod institutet.

Til fordel for det belgiske system, hvorefter afgørelsen er lagt udelukkende i dommerens hånd, er med megen styrke anført, at forhørsdommeren er den, som har det nøjeste kendskab til forbryderen, og at det vilde højne dommerkaldet, at en sådan myndighed tillægges dommeren. — Det forstanførte er for så vidt rigtigt, som forhørsdommeren altid må antages at have et bedre kendskab til forbryderens

*) Mange forbrydere må jo i opdragelse og i åndelig henseende nærmest sættes i klasse med børn, og det er almindeligt anerkendt, at på børn virker selv en mindre straf strax langt bedre end en større straf, som kommer længe efter forseelsen, og når børnene måske allerede have glemt den.

karakter og tænke måde, hans bevæggrunde og samtlige andre forbrydelsen ledsagende omstændigheder end den administrative myndighed, som bestemmer om påtalen, og som aldeles ikke har været i personlig berøring med forbryderen: thi hvor minutiøse forhørene end kunne være optagne, og hvor samvittighedsfuldt end tilførslerne til protokollen kunne være gjorte, vil der dog altid blive noget tilbage, som ikke vil kunne ses af de skrevne akter, og som til tider kan og bør have sin store betydning for den rigtige besvarelse af spørgsmålet, om ikke påtale i det foreliggende konkrete tilfælde bør opsættes. Derfor bør forhørsdommeren have indstillingsretten, og derfor bør der tillægges hans indstilling den størst mulige vægt, og den vil i praxis utvivlsomt i så godt som alle tilfælde blive fulgt af påtalemyndigheden. Men på den anden side har det også sin meget store betydning, at der er ensartethed i afgørelserne, og jeg tvivler meget på, at der i noget land — altså heller ikke i vort — vilde blive det, når afgørelsen lægges alene i dommerens hånd. Der gives nemlig og vil altid gives dommere, der ere så »milde«, at de sikkert aldrig vilde dømme den, der første gang er overbevist om en mindre forbrydelse, når de da på nogen måde kunde undgå det, og for disse dommere vilde det derfor blive regel, at den, som tiltales for første gang, vilde få en betinget domfældelse. Omvendt vil der også altid være dommere, som aldrig eller dog kun yderst sjældent vilde afsige en betinget straffedom. Det vilde dog være meget uheldigt og virke særdeles nedbrydende på agtelsen for lovene og domstolene, om to dommere med så stik modsatte anskuelser skulde komme til at virke måske i to nabojurisdiktioner; og hvis det af Prof. HAGERUP forsvarede institut, efter hvilket den betingede domfældelse jo er fakultativ, hvilket den også nødvendigvis bør være, skulde blive indført her i Danmark, vilde endnu større uligheder i forbrydernes pådømmelse, end der allerede nu er, sikkert ikke kunne undgås. Prof. HAGERUP omtalte da også, om jeg husker ret, i sit mundtlige foredrag, at efter meddelelser

fra Belgien, hvor systemet blev indført ved lov af 31 maj 1888, havde det vist sig, at det blev anvendt meget forskelligt af de forskellige dommere.

Er dette imidlertid således, hvorledes vilde så institutet kunne virke højnende på dommerkaldet? Befolkningen vilde utvivlsomt ikke kunne forstå afgørelsernes forskelligartethed, og man vilde såre let udsætte sig for at komme til at gøre den erfaring, at institutet istedenfor at højne dommerkaldet vilde bevirke det modsatte. — Om en absolut ensartethed i afgørelserne kan der på grund af de menneskelige forholds ufuldkommenhed aldrig være tale. Den relativt største ensartethed vilde derimod ganske vist nås, når der indrettedes en, hele riget omfattende, særlig påtalemyndighed, til hvis afgørelse alle spørgsmål om opsat påtale henvistes. Men der vilde i så fald sikkert snart i praxis vise sig de samme ulemper, som hvis man vilde henlægge alle disse sager under justitsministeriets afgørelse*), og blandt disse ulemper skal der først og fremmest henpeges på, at sagernes afgørelse vilde blive for langsom, en ulempe, som efter min formening vilde være meget stor, idet hurtighed i forfølgelsen af kriminelle sager, som tidligere gentagne gange berørt, er en af de første betingelser for, at en retspleje kan siges at være fyldestgørende. — Imidlertid ser jeg ikke bedre, end at der også uden at foretage nogen forandring ved de nuværende påtalemyndigheder vilde kunne opnås så megen ensartethed i anvendelsen af »den opsatte påtale«, at institutet vilde kunne forstås af befolkningen og hurtigt indgå i dens retsbevidsthed.

Som foran bemærket, skulde det være en betingelse for institutets anvendelse i det enkelte tilfælde, at den sigtede ikke selv forlanger dom, og at, hvor påtale, eller dog opsat påtale.

*) Efter § 36 i den danske straffelov af 10 febr. 1866 er justitsministeriet iøvrigt bemyndiget til under visse nærmere omstændigheder at fratage påtale imod børn i en alder af fra 10 til 15 år, når det er antageligt, at det pågældende barn ved andre foranstaltninger kan rettes og forbedres.

er dekretet, en dom, som ikke må være »betinget«, skal fældes, når den sigtede forlanger det. Forholdet er formentlig analogt eller parallelt med det, som omhandles i de foran citerede lovbestemmelser om politiforseers afgørelse ved advarsel, når den tiltalte deri samtykker. Herom skal jeg endnu tillade mig at bemærke, at skønt det ingenlunde bør opstilles som betingelse for institutets anvendelse i det enkelte tilfælde, at der fra den skyldiges side skal foreligge »egen tilståelse«, vil der dog i praxis i de allerfleste tilfælde foreligge en sådan, og forbryderen vil i bevidstheden om sin strafskyld vistnok som oftest være glad ved, at der dekretes opsat påtale, hvorfor det også må antages, at han gerne samtykker heri. I dette samtykke — og i den omstændighed, at det pålægges sigtede at betale de omkostninger, som forundersøgelsen måtte have foranlediget — vil der da tillige om end indirekte ligge en syndserkendelse og en afbigt, hvilket i mange tilfælde kan have sin store betydning. — Men det kan også tænkes, at forbryderen ønsker dom, skønt han ved, at han vil blive domfældt — det er jo, navnlig blandt almuen, en udbredt tro, at en forbryder først »finder fred«, når han har udstået sin straf —, og i så fald bør dom formentlig ikke negtes ham. Men hyppigere endnu vil det hænde, at en sigtet, som ikke har tilstået, og imod hvem man alligevel vilde bringe den opsatte påtale til anvendelse, vil forlange sagen pådømt og, om han kan det, negte at modtage den opsatte påtale, enten fordi han er trodsig, eller fordi han virkelig er eller dog føler sig uskyldig. I sådanne tilfælde er der formentlig heller ikke plads for den opsatte påtale, og der bør gives dom.

At forlange sigtedes samtykke vil formentlig heller ikke volde praktiske vanskeligheder eller, som man kunde mene, nødvendiggøre bestemmelser om særegne former eller frister eller deslige. Når der ved behandlingen af offentlige politisager rejses spørgsmål om meddelelse af advarsel, sker det uden særegne former, og den tiltalte erklærer sig i reglen

stante pede. Det samme er tilfældet, når en dom i en kriminel sag forkyndes for den domfældte; han erklærer som regel også strax for stævningmændene, om han er tilfreds med dommen, eller om han forlanger appel. Og på ganske lignende måde vil spørgsmålet om opsat påtale utvivlsomt stille sig i praxis, idet den sigtede forud vil vide, at spørgsmålet om opsat påtale i al fald vil kunne rejses, hvorfor han også vil være forberedt på, hvad han så vil svare. Ved unge forbrydere kan der muligvis blive spørgsmål om at tilkalde deres værger eller nære slægtninge; men dette kan allerhøjest bevirke en kort opsættelse af spørgsmålets afgørelse og vil ikke kunne volde praktiske vanskeligheder.

Jeg skal nu tillade mig med nogle få ord nærmere at udvikle, hvorledes den opsatte påtale skulde komme til anvendelse, hvorved stedse må erindres, at den bør være undtagelse og aldrig kunne blive regel.

Ligesom Prof. HAGERUP ved sin anbefaling af de betingede straffedomme bemærker, at der først og fremmest bør lades dommeren fuld frihed til en vurdering af hvert enkelt tilfældes beskaffenhed, således bør ved den opsatte påtale dommeren ikke i sin indstilling og påtalemyndigheden ikke i sin afgørelse være bunden ved nogensomhelst forskrift, og lovgivningen bør vogte sig vel for at opstille bindende, ja, endog blot vejledende grundsætninger eller regler. Ikke heller bør institutet indskrænkes til personer af en vis alder eller til kvindекønnet; de undskyldende omstændigheder kunne være tilstede i alle aldre og hos begge køn. Når enkelte (franske) forfattere have villet indskrænke den betingede straffedomms anvendelse til unge personer alene eller til unge personer af mandkønnet og til kvinder af hvilkensomhelst alder, så ere de blevne førte hertil, fordi de have udledet institutet i det hele fra uhensigtsmæssigheden af de kortvarige fængselsstraffe, medens det, som tidligere anført, formentlig først og fremmest har sin rod i retfærdighedshensyn. Dette fører også til, at det bør være uden

betydning, hvilken straf loven foreskriver for den pågældende forbrydelse, medens afgørelsen i det enkelte tilfælde må lægges på forbrydelsens art og især på forbyrderens karakter. Institutet vil selvfølgelig især finde anvendelse på unge mennesker af begge køn, som gøre sig skyldige i ejendomsindgreb af mindre ondartet karakter, navnlig når disse forbrydelser begås første gang. Dette ligger i sagens natur, og som bekræftelse på rigtigheden skal jeg tillade mig at anføre, at jeg nøje har gennemgået dommene imod de i min jurisdiktion — en jydsk landjurisdiktion — sidst dømte 100 personer, og jeg vilde sikkert, om den opsatte påtale havde været kendt i dansk ret, have indstillet den til anvendelse i 15 tilfælde, som fordele sig således:

under 15 år:	1 dreng,	ingen piger.
mellem 15 og 20	- 6 mænd,	1 kvinde,
— 20 og 30	- 5 —	2 —

Alle disse forbrydere vare under undersøgelse for første gang, og de af dem begåede forbrydelser vare:

tyveri	6 mænd,	3 kvinder.
bedrageri	3 —	» —
crimen bestialitatis	1 —	» —
uagtsom brandstiftelse	1 —	» —
forfalskning af opholdsbog	1 —	» —

Det er ganske interessant, at en bestemt modstander af de betingede straffedomme og formentlig også af den opsatte påtale, Dr. KIRCHENHEIM i Heidelberg, i sin afhandling om samme æmne opgiver, at han har opgjort, at i hans jurisdiktion vilde næppe $\frac{1}{5}$ af forbryderne — altså noget nær det samme antal, som jeg har beregnet — nyde godt af institutet.

Påtalen bør også efter omstændighederne kunne opsættes, uagtet sigtede tidligere har været under undersø-

gelse, ja, måske endog under straf. Omvendt kan det også ske, at offentlige interesser i enkelte tilfælde kunne kræve påtale strax og straf for forbrydelser, hvor påtalen ellers måske var bleven opsat. Dette kan f. ex. være tilfældet under en ildebrandsepidemi, hvor det til skræk og advarsel for andre kan blive nødvendigt strax at påtale og straffe ildsvåder, forårsagede ved en så ringe uagtsomhed og iøvrigt under så formildende og undskyldende omstændigheder, at man ellers ikke vilde have påtalt forbrydelsen. — Hermed er dog ikke sagt, at det skulde være regel, at forbrydelser begåede af uagtsomhed i ringe grad af dommerne ville blive indstillede til opsat påtale, medens det på den anden side må erkendes, at uagtsomhed, der er tilstede i en meget ringe grad og meget undskyldelig, ofte vilde bevirke opsættelse af påtale, hvor denne nu i henhold til lovens bydende må finde sted.

Om der samtidig med, at det tilkendegives sigtede, at tiltalen mod ham er opsat, skal gives ham noget polititilhold, eller han sættes under politiopsyn, må bero på omstændighederne i ethvert enkelt tilfælde og overlades til dommerens eller påtalemyndighedens, eventuelt også til politimyndighedens afgørelse; men da en af de forudsætninger, under hvilke der overhovedet kan vil være tale om at opsætte påtalen, er, at der skønnes, at sigtede ikke er vaneforbryder, vil der som regel ikke være tale om at give ham noget polititilhold eller lade ham stille sikkerhed i penge eller på anden måde. Hermed er imidlertid ikke udelukket, at politiet holder øje med vedkommende, uden at han selv ved af det; dette vil tvertimod i de fleste tilfælde være det sandsynligste. Ligeledes vil en sikkerhedsstillelse i penge i mange tilfælde kunne være hensigtsmæssig, og i så fald bør den anvendes; men hverken denne eller polititilsynet bør af loven foreskrives som obligatorisk.

Med hensyn til unge forbrydere af begge køn vil det i mange tilfælde være en opgave for forhørsdommeren, politimyndigheden eller private at søge dem anbragte i gode

tjenester eller i opdragelses- eller deslige anstalter, og vil man vente en alvorlig forbedring af de nuværende forhold, må man i langt højere grad end hidtil tage sig af de unge forbrydere*). At give dem en straf og så lade dem løbe for at vende tilbage til dårlige hjem, usle tjenester eller måske fattiggården, er absolut fordømmeligt; men at give dem pålæg om at opføre sig godt og true dem med tiltale, hvis de ikke gøre det, og så alligevel at lade dem gå for lud og koldt vand uden at tage sig af dem på den ene eller den anden måde, er ligeså galt.**)

Med hensyn til betingelserne for påtalens endelige bortfalden kan jeg i det hele slutte mig til, hvad Prof. HAGERUP i sit cit. skrift udtaler om de betingede straffedomme, dog måtte tidsfristen ved påtalens bortfalden bestemmes af påtalemyndigheden efter dommerens indstilling indenfor de af loven satte grænser. -- Som tidligere bemærket, bør den tilkendegivelse, med hvilken dommeren dimitterer den sigtede, lyde på, at han, hvis han atter forbryder sig, må vente at blive tiltalt også for den ældre forbrydelse. Samfundet

*) Der må, helst snart, oprettes endnu »et Flakkebjerg,« og drengenes anbringelse i denne anstalt såvelsom pigers og unge kvinders anbringelse i passende anstalter må være en statssag og ikke en kommunesag, så at den ikke er afhængig af det hos så mange kommuner rådende smålige sparsommelighedssystem, der hellere vil spare nogle hundrede kroner for kommunekassen end redde et menneske for samfundet, et system, hvorefter vistnok de fleste dommere på landet ville kunne fortælle.

**) I forbindelse hermed kan jeg ikke undlade at udtale en skarp fordømmelsesdom over den her i Danmark desværre ikke ualmindelige skik, at fattigforstanderne, navnlig på landet, dimitterer den, som af politiet hjemsendes eller hjemskrives til sin forsørgelseskommune, med et par kroner samt et pålæg om at sørge for sig selv. Naturligvis tager staklen imod pålægget og imod pengene; men følgen bliver da også den, at han som oftest drikker pengene op, hvorpå han en kort tid efter atter forsynder sig, i ethvert fald ved at blive vagabond. Der burde ad administrativ vej gøres alt muligt for at få den nævnte uskik udryddet; for tiden stå politimestrene imidlertid magtesløse overfor en sådan adfærd fra fattigvæsenets side.

forbeholder sig altså fuld frihed til at påtale eller undlade at påtale, altså også til at afgøre, om den ny forbrydelse er af den natur, at påtale også af den ældre forbrydelse bør ske. Der bør formentlig ikke i så henseende gives påtalemyndigheden nogen forskrift ad lovgivningens vej, men spørgsmålet må afgøres efter hvert enkelt tilfældes konkrete beskaffenhed af påtalemyndigheden efter dommerens motiverede indstilling.

At den senere forbrydelse må være begået, inden tidsfristens udløb, må betragtes som givet. At den tillige bliver opdaget, undersøgt og påkendt inden dette tidspunkt, bør formentlig ikke fordres. Heraf følger, at den ældre forbrydelse vil kunne påtales endog længe efter tidsfristens udløb, når blot den yngre er begået forinden. Dette stemmer med, hvad der er tilkendegivet forbryderen, og denne viser ved påny at forse sig indenfor den ham givne frist, at de forudsætninger, bl. a. om fremtidig god vandel, under hvilke påtalen af den ældre forbrydelse udsattes, ikke vare rigtige, og intet vil da kunne eller burde hindre, at påtale efter omstændighederne institueres.

I slutningen af sin afhandling omtaler Prof. HAGERUP spørgsmålet om, hvorledes den betingede straffedom kan blive indbragt til prøvelse af en højere instans, men han giver intet svar på spørgsmålet, eller rettere: han besvarer det negativt og derhen, at det vil være meget vanskeligt at finde et korrektiv imod en sådan dom, og at denne omstændighed vejer tungt imod det hele af ham forsvarede institut. Dette er vistnok ganske rigtigt; men også denne omstændighed taler formentlig stærkt for at gå den af mig i denne lille afhandling forsvarede vej, hvor der slet ikke vil blive brug for noget andet korrektiv end statens højeste påtalemyndighed: justitsministeriet.

Odder d. 20 septbr. 1890.

Nanke.
Herredsfoged.